צז: חלק פרק אחד עשר סנהדרין

אכל כשכיל עונותינו שרבו. לא כא משיח לסוף ד' אלפים ויצאו מה שיצאו שעדיין הוא מעוכב לבא: **שמנים וחמשה יובלין.** היינו ד' אלפים מאתים וחמשים [שנה]: **כאחלם.** היובל האחרון הוא כא או בסופו: **כלה.** זמן הזה קודם שיבא משיח או אינו כלה דבמות היובל בסופו הוא כא: **עד שכא לא מיספכי ליה.** עד יובל האחרון לא תצפה לו דודאי לא יבא קודם הזמן הזה: **מיספכי ליה.** מכה לו שיבא: **אשורים.** כתב אלנו אשורית שבא מאשור כדאמר כאידך פירקין (לעיל כב.): **לחיילות של פרס נשברתי.** שהייתי גולייר לאחד מהם: **פגיעים.** דגים: **ופשאר ימות המשיח.** שכלה השעבוד ומשיח בא: **מחדש עולמו.** לברוא עולם חדש: **נוקב ויורד עד האפוס.** מה תהוס אין לו קץ ופוף כך אין אדם יכול לעמוד על סוף פסוק זה ד) (וכי קא מפרש אימת קאמר אם) יתמהמה תכה לו דאין לו סוף: **לא כרכותינו.** אל תצפו לאותו קץ שהיו רבותינו דורשין: **עד עידן ועידנין ופלג עידן.** עידן בעידן הגלות של מלכיות והיינו ד' מאות כ' עידנין ח' מאות היינו י"ב מאות ופלג עידן כ' מאות סך הכל אלף וד' מאות: **ופשקמו כדמעות שניים.** כלומר השקה אותם הקב"ה בין גלות מלכיות לגלות בבל שניים גלות אדום כי קץ גלות אדום זה יהיה לסוף ג' פעמים ת' שנים וג' פעמים ע' שנה כנגד גלות בבל דהיינו לסוף אלף ותרנע מאות ועשר שנים [ב] כבר עברו ולא היה כך מלאתי כתוב בשם הרב רבי שמואל בר דוד ז"ל: **עוד אחת מעט היא.** בגבולות מגי כתיב שהיה מתנבא בשיעלו ישראל מגלות בבל וענה בית המקדש והיינו עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן להם לישראל ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ולא מלכות והכאתי כל ממלכת גויים לישראל ור"ע דרים ליה לימות המשיח ולאחר חורבן והכי דרים ליה [עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן לישראל ואת"כ יבא המשיח ודרשה זו אינה אלא קרא אלפני הבית קאי וה"ק] עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן להם לישראל ושוב לא אתן להם כל ימות בית אחרון וכן היה דמלכות דאשורה של מלכות חשמונאי נתקיימה שבעים שנה ואע"ג דאחרינן בסדר עולם דמלכות בית חשמונאי מאה ושלש ומלכות הורדוס מאה ושלש עיקר כבודם ופארם שלא שלטה בהם אומה לא נתקיים כל כך ומלכות שביה

ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות משמונים וחמשה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה בתחילתו או בסופו אמר ליה איני יודע כלה או אינו כלה אמר ליה איני יודע רב אשי אמר הכי א"ל עד הכא לא תיסתבי ליה מכאן ואילך איסתבי ליה שלח ליה רב חנן בר תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחד ובידו מגילה אחת כתובה אשורית ולשון קדש אמרתי לו זו מניין לך אמר לי לחיילות של רומי נשברתי ובין גינזי רומי מצאתיה וכתוב בה לאחר ד' אלפים ומאתים [א] ותשעים ואחד שנה לבריאתו של עולם העולם יתום מהן מלחמות תנינים מהן מלחמות גוג ומגוג ושאר ימות המשיח ואין הקב"ה מחדש את עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה רב אחא בריה דרבא אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר תניא רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד תהום יכי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר לא כרבותינו שהיו דורשין [2] עד עידן ועידנין ופלג עידן ולא כר' שמלאי שהיה דורש [3] האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש ולא כרבי עקיבא שהיה דורש [4] עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ אלא מלכות ראשון שבעים שנה מלכות שניה חמשים ושתים ומלכות בן כוזיבא שתי שנים ומחצה מאי ויפח לקץ ולא יכזב א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן [5] תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה ת"ל [6] לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין מעכבת וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכין לקבל שכר שנאמר אשרי כל חוכי לו [6] אמר אביי [8] לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל דרא שנאמר אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין ושיתא הוו איני והאמר רבא דרא דקמי קודשא בריך הוא תמני סרי אלפי [פרסא] הואי שנאמר [9] סביב שמנה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי באיספקלריא המאירה הא

דמסתכלי באיספקלריא שאינה מאירה ומי נפישי כולי האי [10] והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הם אני ובני הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין [11] אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן [2] וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב תניא אידך ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר [7] שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר [8] חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נמכרתם בעבודת כוכבים ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע והלא כבר נאמר [9] שובו אלי ואשובה אליכם אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר [10] כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון אמר לו ר' אליעזר והלא כבר נאמר [11] בשובה ונחת תושעון אמר לו ר' יהושע לרבי אליעזר והלא כבר נאמר [12] כה אמר ה' גואל ישראל וקדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים

מלכים

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ב מהלכות מלכים ומלחמותיהם הלכה כ:

יא ב מיי' פ"ז מהל' תשובה הלכה ה:

תורה אור

1. כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר:
חבקוק ב ג
2. ומלין לצד עליון ומלל ולקדישי עליונין יבלא וישבר להשנותה וזמנין ודת ותתיהבון בידה עד עדן ועדנין ופלג עדן: דניאל ז כה
3. האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש: תהלים פ ו
4. כי כה אמר יי צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת הים ואת היבשה: חגי ב ו
5. ולכן יחכה יי לחננכם ולכן ירום לרחמכם כי אלהי משפט יי אשרי כל חוכי לו: ישעיהו ל יח
6. סביב שמנה עשר אלף ושם העיר מיום יי שמה: יחזקאל מח לה
7. שובו בנים שובבים ארפה משובתיכם הנני אתנו לך כי אתה יי אלהינו: ירמיהו ג כב
8. כי כה אמר יי חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו: ישעיהו נב ג
9. למימי אבותיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר יי צבאות ואמרתם במה נשוב: מלאכי ג ז
10. שובו בנים שובבים נאם יי כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון:
ירמיהו ג יד
11. כי כה אמר ארני אלהים קדוש ישראל בשובה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה תהיה גבורתכם ולא אביתם:
ישעיהו ל טו
12. כה אמר יי גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו למען יי אשר נאמן קדוש ישראל ויבחרך:
ישעיהו מט ז

מסורת הש"ס

א) סוכה מה: ע"ש, ב) נ"ז סס:, ג) כירושלמי הגי' מ"ל ר"ל, ד) פ"א שלין קן למשיח אלא אם.

גליון הש"ם

גמ' **לא פחות עלמא.** ועי' במ"ר בראשית פ' ל"ב שם אימתא לא פחות מתלתין צדיקי ועיין במ"ר מתבר פ' נ':

הגהות הגר"א

[**א**] גמ' ותשעים. נמחק וע"כ שלשים (עי' בע"ז ט' כ' ובתוס' ד"ה לאחר): [**ב**] רש"י ד"ה ותשקמו כו' עשר שנים. עשה מלן נקודות להפסיק ותיבת וכנר עברו וכו' עד בר דוד ז"ל נמחק:

מוסף רש"י

ובעונותינו שרבו יצאו. משני אלפים אחרונים מה שיצאו ומשיח לא בא (ע"ז ט.). אשורי כל חוכי לו. המתכים לבא שהוא כמנין לו (סוכה מה:). ראיתי בני עלייה והן מועטין. ראיתי אני לפי מעשה הבריות שבני עלייה, כת המקבלין פני שכינה, מועטים הם (שם). בבר. בדרות (שם). בלא בר. בלא דורות, מועטים הן וכהנהו קאמר אני וכני מהם (שם).